

Hedonisme

Af Casper Thrane

En hedonist er et menneske, som anser lyst og ulyst som styrende for sin måde at leve på. Det højeste mål i livet for en hedonist er nemlig lyst og nydelse. I daglig tale har begrebet hedonisme mere eller mindre fået betydningen, at man lever et liv i luksus. Det vil sige, at hedonisten er en livsnyder, som sætter pris på alt fra f.eks. dyre mærkevarer til ekstravagante ferier. Begrebet hedonisme er dog ofte anvendt i forbindelse med mad og drikke, da mad og drikke helt indlysende indebærer mulighed for oplevelsen af lyst og nydelse. Her betegner hedonisten livsnyderen, som fråser i luksuriøs mad og drikke.

Men ser man nærmere på hedonismebegrebets opståen og oprindelige betydning, viser det sig langt mere nuanceret end blot søgen efter nydelse eller luksus. Man skal tilbage til den klassisk græske filosofi fra det 4. og 3. århundrede f.Kr. for at forstå begrebets oprindelige betydning. Det er en betydning, som kan være med til at åbne nogle af de tekster og kunstværker, der igennem tiden har tematiseret mad og drikke.

Epikur og hedonisme

Ordet 'hedoné' er græsk og betyder simpelthen 'glæde', 'nydelse' eller 'lyst'. Hedonismens stamfader er den græske filosof Epikur (341-271 f.Kr.). Epikur sætter lysten eller nydelsen som livets højeste mål, fordi lyst og nydelse ifølge den græske filosof fører til lykke. Epikur skelner imidlertid mellem forskellige former for nydelser og lyster i livet.

Ifølge Epikur kan mennesket føle to former for lyst eller nydelse. Én lystfølelse oplever man i lysten ved noget, dvs. en lyst, som er afhængig af ydre faktorer. Det kan f.eks. være lysten og glæden ved et overdådigt måltid mad. Denne fysiske lyst kan ifølge Epikur sagtens være sand og god, men den er samtidig skrøbelig, da lystfølelsen jo ikke varer længere, end den tid det f.eks. tager at spise maden. Lysten ved noget indebærer derved risikoen for det, man kalder det hedonistiske

paradoks, fordi nydelsen ved det gode måltid hele tiden fremkalder behovet efter endnu et godt måltid. Behovet for oplevelsen af lysten ved noget er altså umætteligt.

Men ifølge Epikur kan mennesket også føle lyst og nydelse uafhængigt af den ydre verden. Denne lyst er statisk, dvs. at den varer ved. Den statiske lyst er ifølge Epikur en åndelig eller en intellektuel lyst, og han definerer den som "friheden for sjælelig uro og fysisk smerte". Denne form for lyst oplever kun det menneske, som ikke lader sig påvirke af, at tilværelsen rummer hændelser, som mennesket ikke har indflydelse på. Mennesket er f.eks. ikke herre over, om det skal dø, og det kan heller ikke altid bestemme, at de fysiske nydelser, som det holder af, vil være til rådighed gennem hele livet. Mange nydelser har nemlig også noget med tilfældigheder eller ydre påvirkninger at gøre. Det gælder derfor om for hedonisten ikke at lade sig binde alt for stramt til de fysiske nydelser (f.eks. mad og erotik) for derved at kunne leve i stadig intellektuel uforstyrrethed. På den måde kan man også værdsætte luksussen desto mere, når den endelig byder sig. Kun gennem denne rationelle tilgang til livet vil man ifølge Epikur opleve følelsen af sand og varig lyst og nydelse – og dermed lykke:

Vi [hedonister] anser også selvberoenhed for et stort gode, ikke for altid kun at bruge lidt, men for at kunne gøre det, hvis vi ikke har meget, med rette overbeviste om, at de, der mindst savner overflod, nyder den mest, og at alt, hvad der er naturligt, er let at skaffe, mens det blot tomme er svært at skaffe. Jævn kost giver ligeså stor nydelse som et ødselt måltid, når først afsavnets smerte er helt fordrevet; og vand og brød giver den yderste nydelse, når man rækker det til en sulten. At vænne sig til en enkel og ikke ødsel levevis fuldender derfor sundheden, gør mennesket frejdigt over for de nødvendige krav i livet, stiller os bedre, når vi med mellemrum nærmer os ødselhederne, og gør os frygtløse over for tilfældet.

Epikur: Brevet til Menoikeus. I: *De senere græske filosoffer*. Det LILLE Forlag, 1996. s.

I sidste ende kommer den absolutte nydelse derfor ikke af rendyrket luksus og fråseri – altså at sidde og proppe sig ved et veldækket bord. Denne kortvarige nydelse vil blot føre til savnet efter gentagelsen. Nej, den varige nydelse er statisk og overvejende en sjælelig eller åndelig nydelse. Fordelen ved den statiske nydelse og lystfølelse er, at den kan udstrækkes i tid. I stedet for indtagelsen af et måltid, kan nydelsen bestå i forventningen om et kommende måltid eller erindringen om et allerede indtaget måltid. Nydelse bliver for hedonisten derved snare noget kvalitativt (indholds fokuseret), end det bliver noget kvantitativt (mængdefokuseret). Med andre ord handler det i sidste instans ikke så meget om at leve et langt liv, som det handler om at leve et nydelsesfuldt og dermed lykkeligt liv....

Puritanisme – hedonismens modsætning

Af Casper Thrane

Ordet puritanisme kommer fra det latinske adjektiv 'purus', som betyder 'ren'. Puritanismen var oprindeligt en religiøs protestantisk bevægelse, som opstod i 1500-tallets England imod katolicismen. Bevægelsen gik ind for en from gudstro og en streng moralsk og asketisk livsførelse. En puritaner var derfor oprindeligt en kristen, som førte et 'rent' liv, dvs. et liv viet til troen på Gud, og dermed et liv uden unødigt luksus eller verdslige fornøjelser som fest, spil, dans og overdreven mad og drikke.

Den oprindelige betydning af begreberne puritaner og puritanisme anvendes i dag sjældent, men den ses ofte skildret i litteraturen. I dag har begrebet puritanisme fået en bredere betydning, og man kan i den sammenhæng tale om begrebet nypuritanisme. Overordnet kan man nemlig sige, at begrebet puritanisme i dag dækker over en nøjsom og asketisk livsholdning, uden at det nødvendigvis har noget med religion at gøre. Puritanismens rene og nøjsomme liv, som i sit udgangspunkt altså var en særlig kristen livsholdning, betegner i dag både de mennesker, som bevidst fravælger at leve et liv i luksus og de mennesker, som tager afstand fra materielle goder. En puritaner er i denne moderne betydning et menneske, som værdsætter de enkle og åndelige værdier i tilværelsen. En anden nutidig og beslægtet betydning af puritanisme betegner mennesker, som i det hele taget er imod det

festlige og kulørte i livet, herunder også det seksuelt frigjorte. En tredje betydning af puritanismen kan ses inden for mad og drikke, hvor f.eks. økologitanken eller rawfoodbølgen danner en ny form for puritanisme i den forstand, at disse mennesker søger et enklere og "renere" liv.

Karen Blixens "Babettes Gæstebud" og puritanismen

Et klart eksempel på den oprindelige, kristne puritanisme kan man se formuleret i Karen Blixens novelle "Babettes Gæstebud" (1950), hvor de to søstre og præstedøtre Martine og Philippa lever helt uden agtelse for denne verdens glæder og fornøjelser. I stedet helliger de sig troen på Gud og den kommende frelse i livet efter døden.

[Martine og Philippa] havde Livet igennem levet i lykkelig Uvidenhed om Modens Fordringer og Tyranni, ja om dens Eksistens, og havde gaaet ærbart og stilfærdigt klædt i graat eller sort. De var døbt Martine og Philippa efter Martin Luther og Philip Melanchton. Deres Fader havde været Provst og Profet, Stifter af en from og streng kirkelig Retning, der var kendt og agtet, og ogsaa lidt frygtet, over hele Landet. Denne retnings tilhængere forsagede Verdens Glæder, Jorden og alt hvad dens var. Disse var dem kun Gøglebilleder, og den sande Virkelighed, mod hvilken de droges med dyb Hjemve, var det Ny Jerusalem. De tog ikke Herrens Navn forfængeligt, deres tale var ja, ja og nej, nej, og de kaldte hinanden Broder og Søster.

Karen Blixen: Skæbne Anekdoter. Gyldendal, 1958. s. 31

Puritanernes nøjsomme og asketiske liv, hvor kun Gudstroen har egentlig betydning, bevirker som nævnt, at bordets glæder, som hedonisterne sætter stor pris på, bliver af det onde. Det at smage og sanse, det at give sig sine sanser og kropslige lyster i vold, bliver mistænkeligt og syndigt, for det leder blot menneskets tanker og hensigter væk fra Gud hen imod det forgængelige og jordiske. Det puritanske syn på mad og nydelse viser Karen Blixen videre i "Babettes Gæstebud", da den puritanske menighed er budt til festmiddag hos Martine og Philippa til ære for søstrenes far, menighedens afdøde præst. Menigheden vil gerne fejre præstens minde, men disse kristne puritanere vil under ingen omstændigheder nyde eller så meget som kommentere maden ved højtideligheden. Det ville være det samme som at vise, at de satte de jordiske glæder højere end de himmelske, og det er en synd. Tungen skal derfor ikke bruges til at nyde smagen af den gode middag, nej den skal bruges til at prise Gud!

Før de [menigheden] opløste deres Møde og gik hver til sit, lovede de hinanden, at de for deres smaa Søstres [Martines og Philipphas] Skyld paa denne Aften vilde forholde sig tavse overfor alt hvad der hed Mad og Drikke. Lige meget hvad der blev sat paa Bordet foran dem, om det saa var Frøer og Snegle, skulde det ikke vriste et Ord fra deres Læber.

"Tungen," sagde en hvidskægget Broder, "Tungen er et lidet Lem, men pukker storligen. Den er Mennesket et ustyrligt Onde, fuld af dødelig Forgift. Paa vor Mesters Højtidsdag vil vi bruge vore Tunger til Taksigelse og Bøn og til aldeles intet andet. Sletintet der berører dem skal lede dem bort fra de høje Aandens Ting. Men det skal blive som om Smagens Evne aldrig var dem givet."

Karen Blixen: *Skæbne Anekdoter*. Gyldendal, 1958. s. 53-54

Forfatteren Karen Blixen deler imidlertid ikke menighedens puritanske holdning til mad og nydelse. En væsentlig del af novellens pointe er derfor, at den kristne menighed i løbet af aftenen glemmer deres nøjsomme holdning til mad og drikke. I stedet hengiver de sig fuldt ud til Babettes fortræffelige retter og vine. Menigheden tror, at den festlige og næstekærlige stemning ved måltidet skyldes nærværet af Gud, men Blixen og læseren ved bedre. De kan se, at de kristne puritanere blot er tilpas mætte og fulde.